

Görüşme

SURİYE'DEN GELENLER MİSAFİR DEĞİL BİR GÖÇ KÜLTÜRÜNÜN ÖNCÜLERİ¹

İbrahim SİRKECİ²
Selma BARDAKCI³

Giriş

Göç konularında uzman Prof. İbrahim Sirkeci, Suriye'ye 10 yıl sonra demokrasi ve zenginlik gelmiş olsa bile Türkiye'ye göçün süreceğini ve iki ülke arasında uzun sürecek bir nüfus trafiğinin oluştuğunu söylüyor. Göçlerin her zaman olumlu yanlarının da olduğunu vurgulayan Ria Profesörü İbrahim Sirkeci'ye göre, göçü bir sorun olarak değil, çok daha derin pek çok sorunun sonuçlarından biri olarak görmek gerekmektedir. Bu röportajın yapıldığı sırada Türkiye'deki Suriyeli mülteci sayısı henüz 2 milyon sınırını aşmamıştı. Güvensizlik ortamından kaçan Suriyeli ve Iraklı sayısı 2016 Mart ayı itibariyle 5 milyonu bulmuştur. Bunların yarısından çoğu Türkiye'ye gelirken AB ülkelerine gidenlerin sayısı ise 1 milyonu aşmıştır.

Selma Bardakci: Küreselleşme süreci ile birlikte görünürlüğü daha da artan, sizlerin de üzerinde değerli çalışmalarınızın olduğu göç meselesi, son yıllarda çok daha fazla konuşulmaya başlandı. İlk sorum, coğrafi hareketlilik üzerine olacak. Dünyadaki trende baktığımızda bugünkü coğrafi hareketliliği nasıl değerlendirirsiniz? Ulus – devlet artık kendi sınırlarındaki kontrolü sağlamada zorlanmaya mı başlıyor? Dünyada genel olarak göç kültürü, göç rejimi ve göç trendi nedir?

İbrahim Sirkeci: Göç terminolojisi, özellikle İngilizce'de, çok yıpranmış bir terminolojidir. İngilizce konuşulan ülkelerde en azından, üç aşağı beş yukarı, birisine küfretmek istediğinizde kabaca 'göçmen' diyebilirsiniz ve göç ve göçmen kelimeleri bu düzeyde negatif bir anlam, olumsuz bir anlam kazanmış

¹ Bu söyleşi, Selma Bardakci tarafından, Londra Regent's Üniversitesi Ulusötesi Araştırmalar Merkezi'nde, misafir araştırmacı olarak bulunduğu sırada, Ağustos 2015'de gerçekleştirilmiştir.

² Ria Professor, Director of Regent's Centre for Transnational Studies, Regent's University London. www.sirkeci.co.uk/ / sirkeci@gmail.com

³ Bahçeşehir Üniversitesi, Uluslararası Liderlik, Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdür Yardımcısıdır. 2016-2017 yıllarını kapsayan dönemde, Atlas Corps fellowu olarak Washington D.C.'de çalışmalarını sürdürmektedir. selmabardakci@gmail.com

durumda. Daha dün Manş tünelinden, Euro tünelden zorla İngiltere'ye girmeye çalışan 1500-2000 kadar göçmenle ilgili, İngiliz Başbakanı'nın, David Cameron'ın sözü vardı; "swarm" kelimesini kullandı. Bu bizim hani kötü böcekler için, "böcek sardı" anlamında kullandığımız bir laf ve bu yüzden çok eleştirildi. Kısaca göçmen kelimesi İngilizce'de negatif bir anlam kazandı. O yüzden biz, birkaç yıl önce yayınladığımız "Göç Kültürleri" kitabında da, ondan sonraki pek çok mülakatımızda da, ortak araştırma arkadaşım Jeffrey Cohen'le birlikte, "göç" ve "göçmen" yerine "hareketlilik, nüfus hareketliliği", hareketliler (İngilizce 'movers') ve "hareketli nüfuslar" tanımlarını kullandık. İngilizcesi tabii daha manalı çünkü Türkçe'deki "göçmen" kelimesi de "göç" kelimesi de İngilizce'deki "migrant" ve "migration" kelimesine göre daha kapsayıcı ve daha olumlu anlam taşıyor.

Orda aynı sorunun olduğunu söyleyemem ama biz İngilizce'de "mover" (hareket eden) ve "movement" (hareketlilik), "mobility" (hareketlilik) kavramlarını öne çıkarıyoruz. Bu da nüfus hareketliliğini işaret etmek anlamında doğru bir kavramlaştırma. Böylelikle o bahsettiğim, negatif anlam kazanmış terminolojiden uzaklaşmış oluyoruz. Ama şimdi göçle ilgili iki şey var. Birincisi medyada çok yer alan bir konu. Türkiye'de de artık, Suriyeliler'den bu yana medyada çok yer alan bir konu. İkincisi, göç dediğimiz şey aynı zamanda, her şeye rağmen bir norm değil, istisna.

Yine Amerika'dan birlikte çalıştığım bir arkadaşım Philip L. Martin, bu alandaki duayen akademisyenlerden birisidir. Türkiye'de de işçi göçü üzerine çok önemli bir çalışma yapmıştır, Türkiye'yi adım adım dolaşmış, araştırma yapmış bir kişi. Philip Martin'in ifadesi: "Göç, norm değil, istisnadır". Bunun da gerekçesi şu; hala yaklaşık olarak dünya nüfusunun %3'ü göçmen. Çok göç veren ülkelerde ya da çok göç alan ülkelerde de bu nüfus, "hareketli nüfus" diyebileceğimiz nüfus, yani doğduğu yerden başka bir ülkede yaşayan nüfus, %7, %8, %10 düzeylerini genel olarak geçmez. İç göçü dahil ettiğiniz durumda dahi bu, %10, %15'i geçmez. Elimizde bunu destekleyecek başka veriler de var. Mesela 2012 yılı itibari ile dünyada yıllık kişi seyahat sayısı dediğimiz sayı, 1 milyar civarındaydı. Bu da 7 milyarı geçmiş bir dünya nüfusu için, %15'in altında bir nüfusu gösteriyor. Dolayısıyla bu anlamda göç, istisna bir durum. Herkes göç etmiyor. Bunun nedenleri var, gerekçeleri var.

Selma Bardakçı: Peki bu durum günümüzde göç trendlerini etkiliyor mu?

İbrahim Sirkeci: Tabii göç trendlerini etkiliyor ama bir taraftan da göç artmış durumda. İnsanların hareketliliği de artmış durumda. Peki neye göre artmış durumda? Bugün dünya 1960'lara göre, 50'lere göre, 70'lere, 80'lere göre hatta 90'lara göre daha hareketli bir yer. İnsanlar daha hareketli, sınır aşırı seyahat yapan insanların sayısı daha çok ve yine insanlar ortalama olarak daha çok seyahat yapıyorlar, bu da hareketliliğin arttığını gösteren bir şey. Hareketliliğin artmasının en önemli nedenlerinden bir tanesi, geçmiş hareketlilik deneyimlerinin varlığı. Yani geçmişteki göç deneyimleri, bugün de, gelecekte de insanların göçe yatkınlığını arttıran bir şey. Bir kez göç ettikten sonra göç

etme ihtimaliniz katlanarak artıyor; bu anlamda hareketliliğin arttığını söyleyebiliriz. Dünya daha hareketli bir yer, daha çok göçmen var ama yine de göç dediğimiz şey istisna, aslında insanların %85'i, %90'ı göç etmiyor, yerini değiştirmiyor. Doğduğu yerde yaşıyor ve %95'i - %97'si yurtdışına gitmiyor, başka ülkelere yerleşmiyor. Dolayısıyla bu konuda yaşanan histerinin gerçekte bir karşılığı yok, istatistik bilenler bilir, %3 dediğimiz şey istatistikte gözardı edebilecek bir orandır.

Selma Bardakçı: Yine bu konuda yaptığımız çalışmalarda “çatışma ve göç kültürleri modeli”nden bahsediyorsunuz. Bu modeli biraz açabilir misiniz? Günümüzde göç meselesi ile ilgili bu model nasıl bir katkı sağlıyor? Akademik literatürde yeni bir model mi, bu konudaki fikirlerinizi almak isterim?

İbrahim Sirkeci: Evet, *Çatışma ve Göç Kültürleri Modeli*, benim kabaca 15-20 yıldır üzerinde çalıştığım bir model. Ana akım literatürde, göç literatüründe, göç yazınında hakim olan teorik yaklaşımlar hep böyle liberal ve pozitif bir bakışa sahip. Burada kastım şu, bu yaklaşımların hepsinde varsayım şöyle; insanlar durdukları yerde bir rasyonel düşünme sürecine, değerlendirme sürecine giriyorlar ve bu değerlendirme sürecinde buldukları yer dışındaki ülkelerde, gelişmiş ülkelerdeki ücret yapıları, iş imkanları, eğitim imkanları, sağlık imkanları ve benzeri göstergeleri değerlendiriyorlar, daha sonra bu ülkelere göç ediyorlar. Mesela; Türkiye'den birisi bakıyor, Almanya'da ücretler çok yüksek, o yüzden Almanya'ya göç ediyor. Bu pozitif bakışta, hep böyle, iyi olan yere gitmek üzerine kurulu. Halbuki bizim gördüğümüz, hem nesnel verilerle gösterdiğimiz, hem de kişisel hikayelerle, yani nitel çalışmalarla da gösterdiğimiz gerçeklik başka. Gerçeklik şu, kimse bulunduğu yerde bir rahatsızlığı, bir çatışması yoksa göç etmiyor. Biz çatışmayı geniş tanımlıyoruz. Bundan kastım şu; bu tabii ki savaş olabilir, işte Suriye'deki gibi bir iç savaş olabilir, ya da daha büyük bir savaş olabilir; İkinci Dünya Savaşı gibi bir savaş olabilir, ya da işte Yemen'deki durum gibi bir şey olabilir; ama bunlar uç örnekler ve şiddetli çatışmanın olduğu durumlar. Biz çatışmayı bir süreğen eksen (continuum) üzerinde tarif ediyoruz. Bu eksen üzerinde, bir uçta şiddetli çatışmalar, savaşlar, silahlı çatışmalar varken, öteki uçtaysa, sıfır noktası diyebileceğimiz yerde işbirliği var; yani sıfır çatışma var. Bu aradaysa binbir türlü çatışmalı durum var. Bunlar şöyle şeyler olabilir; mesela önu açık, umut vadeden genç bir sanatçı olabilirsiniz ve gel gör ki önu açık olmayan, size hiç imkan tanıyamayacak olan bir taşra kasabasında doğmuşsunuzdur. İlhamınızı ve gelişmenizi sağlayacak ortamı burası size sunmamaktadır. Bu durumda ne yaparsınız? İstanbul'a göç edersiniz. İstanbul'da da bu imkanları alamayacağınızı, bulamayacağınızı düşünüyorsanız o zaman da daha uzağa, belki Londra'ya, belki Paris'e, belki New York'a göç edersiniz. Çatışma dediğimiz, bu tarz çıkar uyumsuzluklarını da içeriyor. Mesela şu da olabilir, geleneksel bölgelerde, kan davası diye bir şey var. Kan davası böyle bir çatışma durumudur ve insanlar bundan dolayı göç ederler. Bu pek çok Türk filmine de konu olmuştur, hepimizin tanıyabileceği bir örnektir.

Selma Bardakçı: Aslında çatışmayı çok geniş bir aralıkta tanımlıyorsunuz?

İbrahim Sirkeci: Tabii bu tanımlama tamamen benim icadım değil, Ralf Dahrendorf'un 1959'da yaptığı bir tanımlama. O geniş tanımlıyor, ben sadece onun tanımına, çatışma durumları yelpazesini tamamlamak adına 'işbirliğini' ekledim; yani sıfır çatışma durumunu. Yoksa Dahrendorf zaten böyle geniş bir çatışma tanımı kullanıyor. Bunun içine gizli kalmış çıkar çatışması durumları, her şey dahil. Örneğin babanızla anlaşamazsınız, bu bir çatışma durumudur. Annenizin saç rengini sevmezsiniz, bu bir çatışma durumudur. Bunlardan dolayı başka bir şehirdeki başka bir üniversiteye gitmeyi tercih edebilirsiniz. Bu da o çatışmanın yol açtığı göçtür. Yani dünyada bütün göçler bu şekilde bir çatışmayla başlıyor. Her çatışma durumundan göç çıkıyor mu? Hayır, çıkmıyor. O yüzden de zaten dünyada göç edenlerin oranı %3. Çıkmasının nedeni şu; çatışma ancak, bizim algımızda bir karşılık bulduğunda, buna karşı harekete geçmeye çalışıyoruz veya geçmeyi düşünüyoruz. Yani aynı durumu yaşayan, aynı ortamda yaşayan bir sürü insandan sadece bir kısmı, belki birkaçı bu ortamı bir çatışma olarak algılayabilir ve bundan bir güvensizlik hissedebilir. 'İnsani güvensizlik' ortamı dediğimiz algılanan bu durum. Ancak bu algılamadan sonra, insanlar bu duruma dair bir şey yapmaya çalışıyor. Çatışma ya da insani güvensizlik ortamına karşı üç seçeneğimiz vardır: Birincisi diyebilirsiniz ki benim bu durumda bir rahatsızlığım yok, ben bununla yaşarım. Kabullenirsiniz ve yaşarsınız. İkincisi, onu bulduğunuz yerde değiştirmeye çalışırsınız. Yani o çatışmayı gidermeye çalışırsınız. Bu nedir? Babanızla konuşursunuz anlaşsınız, ya da komşunuzla konuşursunuz anlaşsınız ya da kan davalınızla konuşursunuz anlaşsınız. Ya da devletle anlaşsınız, hani bugün dünyanın pek çok yerinde gördüğümüz etnik çatışmalar bu mezzo düzey dediğimiz durum, gruplarla devletlerarasındaki çatışmalardır. Üçüncü seçeneğiniz de çekip gitme seçeneğidir. Durumu kabullenmiyorsunuz, orada çözemeyeceğinizi düşünüyorsunuz, ancak ve ancak durumdan çıkmayı kendinize stratejik olarak uygun görüyorsunuz. Bu durumda da göç vuku buluyor. Dünyanın her yerinde, her grup ve her durum için istisnalar kaideyi bozmamak kaydıyla göç böyle oluşur. Bunun dışında bir göç yok. Dolayısıyla insanlar, Almanya'da ormanlar çok yeşilmiş, İngiltere'de çimlenmiş çok güzelmiş, ücretler beş kuruş daha fazlaymış diye göç etmiyor. Bütün mesele bulunduğunuz yerde sizi neyin rahatsız ettiğidir. İstanbul'da işsizseniz, evsizseniz göç ediyorsunuz. Ya da Nijerya'da aç ve işsizseniz göç ediyorsunuz; İngiltere'deki ve Amerika'daki futbol sahalarının güzelliğini okulların kalitesini düşünmeden önce bu geliyor. Yani bu göç hareketinin arkasında yatan birinci neden bulunduğunuz yerdeki rahatsızlığınız, çatışma. Yoksa göç dediğimiz şey hiç olmazdı.

Selma Bardakçı: O zaman göç dediğimiz şey olumlayacağımız bir eylem değil öyle mi? Göçü hüznü bir hikaye olarak tanımlayabilir miyiz?

İbrahim Sirkeci: Hüznü diyemeyiz belki ama macera için göç eden insanlar çok az, sayıca çok az. Kaldı ki, onlar için bile bir çatışma olduğunu söylememiz mümkün. Çünkü macera arıyorsun ama dilediğiniz macera diyelim ki Konya'nın Kulu ilçesinde yok. Başka bir yere gidiyorsun. Belki Kulu'da macerayı da başka

birisi bulur, bir Avustralyalı bulur. O da Konya Kulu'ya gider ama Konya Kulu'da doğmuş birisi macerayı orada bulamadığı için başka bir yerlere gidiyor ama dediğim gibi bunların sayısı çok az. Ben yıllardır göç çalışıyorum. Ne okuduğum çalışmalarda, ne de görüştüğüm göçmenlerde “ben macera için yollara düştüm” diyen biriyle karşılaşmadım. Muhakkak her göçün altında stresli bir hikaye var. İlla ki acıklı olması gerekmiyor ama stresli bir şey var. Eğitimle ilgili stres olabilir, işle ilgili stres olabilir, dille, kültürle, politikayla ilgili stres olabilir, aile ilişkileriyle ilgili stres olabilir ama muhakkak ki bir stres var.

Selma Bardakçı: Biraz bölgemize gelmek istiyorum. Çalışmalarınızı çok disiplinli bir perspektiften ele aldığımız için özellikle Coğrafyacı olmanızdan dolayı da fikirlerinizi alabileceğimiz bir alanda sorumu yöneltmek istiyorum. Ortadoğu bölgesinde Arap Baharı süreci başladıktan sonra bir mülteci meselesi, göçmen krizi yaşanmaya başlandı. Büyük çapta bir demografik değişim de yaşandığını görüyoruz. Suriye'den pek çok insan yerini değiştiriyor, Lübnan'dan, Ürdün'e, Türkiye'ye bu bahsettiğiniz hareketlilik yaşanıyor. Bu yoğun göç dalgası ve insanların kitlesel olarak yer değiştirmek zorunda kalması bölgeyi nasıl etkiler?

İbrahim Sirkeci: Evet, herhalde doğrusu çok disiplinli bakış açısı demek. Çünkü çatışma meselesi de, göç meselesi de çok disiplinli. Ona ilişkin çözümler, politika önerileri de aynı şekilde çok disiplinli ve ulus ötesi olmak zorunda.

Selma Bardakçı: Ulus ötesi bir çözüm derken neyi kastediyorsunuz?

İbrahim Sirkeci: Buradan kastettiğim şu; ben bu göç meselesini çatışma kuramı çerçevesinde incelerken ve formüle ederken, işin politika öncelikleri yanını da düşünüyorum. Göçe, göç yönetimine ve göç kontrolüne ilişkin doğru politikaların geliştirilebilmesinin tek koşulu, ulus ötesi bir barış sağlamaktır. Tabi bu ulus ötesi işbirliğini gerektiren bir süreçtir. Kastettiğim şu; siz Sudan'da, Somali'de, Türkiye'de, Suriye'de, Pakistan'da, Çin'de, Rusya'da, Ukrayna'da, Latin Amerika'da, Meksika'da işsizlik sorununu çözemezseniz, buralarda ekonomik barış ihtiyacı var demektir. Siyasal sorunları çözemezseniz, bu siyasi barış, kültürel çatışmaları çözemezseniz, bu kültürel barış gerektirir. Sınıfsal çatışmaları çözemezseniz, bu sosyal barış demektir. Bunları çözemezseniz, göç meselesini de çözemezsiniz.

Sınırları yükselterek, duvar örerek, daha çok polis ve asker koyarak bu göç meselesini çözemediğimiz, kontrol edemediğimiz çok açık. Bunun en güzel örneklerinden biri Amerika Birleşik Devletleri'dir, diğeri de Avrupa Birliği'dir. Avrupa Birliği, milyarlarca Euro masraf yaptı, on binlerce, yüzbinlerce insan kaynağını akıttı bu işe. Frontex dediğimiz şey bugün kocaman bir başarısızlıktır. Aynı şekilde Amerika'da da güney sınırı, yani Meksika sınırı muazzam bir başarısızlıktır. Çek Cumhuriyeti'nde geçen ay yaptığımız Türk Göç Konferansı'nda Princeton Üniversitesi'nden Douglas Massey, Meksika göçü çalışan uzman bir akademisyen bunu istatistiklerle bize gösterdi.

Bilmediğimiz bir şey değildi ama tekrar görmüş olduk. Amerika Birleşik Devletleri sınıra yatırım yaptıkça, A.B.D. içindeki göçmen sayısı katlanarak artmış. Bugün Amerika'daki kaçak göçmen sayısı en az 11 milyon. Yani bu o başarısızlığın boyutunu gösteren bir durum. Dolayısıyla bu göç meselesi, uluslararası sınır meselesi değil, ulus ötesi barış meselesidir. Herkesin de böyle görmesi lazım. Ortadoğu'da da farklı bir durum yok; 2000'lerden bu yana birkaç çalışma yaptım. Lübnan'daki, İsrail işgalinden sonraki göçe bakmıştım kısa bir dönem. Sonra Irak'ta Türkmen göçü, 2003-2004 döneminde Irak'ta saha çalışması araştırma yaptık. Türkmen göçünü inceledik ve Türkiye'deki Kürt göçünü inceledik. Bunların hepsi çok bariz açık şiddetli çatışmaların sonucu olan göç hareketleriydi.

Selma Bardakçı: Ve şimdi Suriye meselesi var.

İbrahim Sirkeci: Ama işte İngiltere örneğinden bildiğimiz bir başka örnek de, Somali. Yine Ortadoğu'nun kenarında bir ülke. Keza Yemen'in daha geçmişte de benzer bir göç deneyimi var, İngiltere'ye yönelmiş. Sonra, bildiğimiz, en az 60 yıldır süren bir Filistin çatışması var. Filistinliler'in göçü bilinen bir şey. Ciddi büyük bir diasporadan bahsediyoruz. En son Arap Baharı dediğimiz süreçle beraber menüye Suriye eklendi, Mısır eklendi, Tunus eklendi. Cezayir ve Fas zaten vardı. Ortadoğu maalesef son 60-70 yılın en çatışmalı bölgelerinden birisi ve bu çatışmaların hepsi, orta ve uzun vadede bir göç kültürüne katkıda bulunuyor. Göç kültürüne katkıda bulunuyor derken, tabii ki dönem dönem kitlesel göçler olduğunu biliyoruz. Bugün Suriye'de yaşananlar gibi. Ama bütün ülkelerin, Türkiye dahil hazırlıklı olması gereken mesele, bu göç kültürünün bugünden yarına kurulabildiği, ancak bugünden yarına bozulamadığıdır.

Özetle söylediğimiz şu; önümüzdeki 50 yılda, 100 yılda bu ülkelerden şu an göçmen gitmiş, mülteci gitmiş ülkelere göç akımları devam edecek ve bu ülkelerde barış olup olmamasına bakmaksızın bu hareketlilik devam edecek. Velez ki 10 yıl sonra Suriye'de, İsviçre gibi bir demokrasi kuruldu. Çok demokratik ve çok zengin bir ülke oldu. O zaman dahi Suriye'den Türkiye'ye göç devam edecek.

Selma Bardakçı: O zaman bu trendin değişmesi yıllar alacak diyebiliriz...

İbrahim Sirkeci: Bu trendler zor değişen trendler. İnsanlar ilişkiler kuruyorlar, networkler oluşuyor. Bu durum şunun gibi: Türkiye'den Almanya'ya göçe baktığımız zaman 60 yıl geçmiş artık. Yani bu göç bitiyor mu? Hayır, bitmiyor. Aksine iki yönlü bir göç haline dönüşmüş durumda. Türkiye'den Almanya'ya geçmişe göre daha az göçmen gidiyor, bu kesin. Ama Almanya'dan Türkiye'ye ciddi bir göç var şu an. Son 8-9 yılda ortalama olarak istisnasız her yıl, Almanya'dan Türkiye'ye göç edenlerin sayısı, Türkiye'den Almanya'ya göç edenlerden fazla. Almanya açısından Türkiye bir göç ülkesi, göç edilen ülke yani destinasyon olmuş durumda. Bu başka göç koridorlarında da benzer şekilde yaşanıyor. Bugün sadece Meksika'dan Amerika'ya göç yaşanmıyor, Amerika'dan da Meksika'ya ciddi bir göç yaşanıyor ya da sadece Pakistan'dan

İngiltere'ye göç yaşanmıyor. İngiltere'den Pakistan'a da bir göç yaşanıyor. Bu durum göç kültürünün oluştuğunu, yerleştiğini gösteren bir şey. Bu kültür oluşuktan sonra da göç durmuyor. Şimdi gelen göçmenler geri gitsin, geri göndereceğiz biçimdeki düşünceleri de naif buluyorum. Bunu söyleyenler siyasetçi de olsa, sıradan vatandaş da olsa, belli ki olayı bilmiyorlar. Dünyanın hiçbir yerinde, savaş dolayısıyla ortaya çıkan zorlamalar olmaksızın, bu tarz geri dönme hareketlerinin olduğunu görmedik. Kaldı ki o durumda bile, ciddi bakiye nüfuslar kalıyor geride. Örneğin 1923'te Türkiye, Lozan Antlaşması'yla bir mübadele antlaşması yaptı. 1923'ten 1926'ya kadar iki taraftan toplam yarım milyon kadar insan yer değiştirdi. Bugün hala Trakya'da, Batı Trakya dediğimiz bölgede ciddi bir Türk nüfus var. Türkiye'deki Yunanlı nüfus azalmış olsa da, yine onun da bir bakiyesi var ama yani bu ciddi savaşlı bir trendle, zorlamayla olmuş bir durumdur. Bu tarz zorlamanın olmadığı bir geri dönüş örneği yok. İnsanlar göç ediyorlar ve göç etmeye devam ediyorlar. Geldikleri köken ülkelerdeki çatışmalar ortadan kalkarsa, bu sefer göç uzun vadede iki yönlü bir durum haline geliyor.

Türkiye'de de 1970'lerin ikinci yarısından sonra ve 1980'lerle birlikte, Türkiye'den yurtdışına göçün önemli bir kısmı Kürt göçüydü diyebiliriz. Bunun etkilerini en son cumhurbaşkanlığı ve genel seçimlerde de gördük. Yurtdışı sandıklarında HDP ikinci parti çıktı. Birçok ülkede birinci parti çıktı, ezici çoğunlukla birinci parti çıktı. 1990'larda yaptığımız bir araştırmada genel nüfusa göre Kürt nüfusun göçe %50 dolayında daha fazla katıldığını gördük. Seçim sonuçları tam da bu fazla temsiliyet durumunu yansıtıyor. Şimdi tabii başka bir safhaya geçtik. Özellikle Gezi olaylarından sonra ya da AKP'nin üçüncü dönemiyle birlikte, Türkiye'nin batısında da laik diyebileceğimiz çevreler arasında ciddi bir rahatsızlık oluşmaya başladı. Pek çok insandan duyuyoruz, görüyoruz. Anekdotik düzeyde kanıtları da var. Bu insanların bir kısmı Türkiye'den göç etmeye çalışıyorlar ve ediyorlar. Özellikle profesyonel meslek sahibi kişiler arasında önemli bir beyin göçünün de bu anlamda gerçekleşebileceğini düşünüyorum. Ortada illa bir savaş olması gerekmiyor, rahatsızlık hissedildiği noktada, bir insani güvensizlik hissine, algısına dönüştüğü noktada göçü tetikleyen bir durum haline geliyor. Burada da aynı şeyi görüyoruz. Yani Ortadoğu'daki diğer ülkelerde de bundan farklı bir durum yok, sadece fark, onlarda çok yoğun silahlı çatışmalar yaşanıyor. Türkiye'de durum daha düşük yoğunluklu ama derin bir çatışma durumu.

Selma Bardakçı: Özellikle Arap Baharı süreci ile beraber ülkemizde yaşanan duruma gelirse, Irak ve Suriye'den gelen göçlerle son 1-2 senedir mülteci ve göçmen meselelerinin farklı boyutları üzerine düşünölmeye başlandığı görülüyor. Bu göç deneyiminden yola çıkarak, Türkiye'nin artık bir göç ülkesi haline geldiğini söyleyebilir miyiz? Eğer geldiyse bunun zorunlulukları nelerdir? Türkiye'de aktörlerin bu değişimi nasıl okumalar gerekir, böyle bir değişim var mı?

İbrahim Sirkeci: Bu soruya kısa cevabımız, evet. Bugün hemen hemen herkesin rahatlıkla Türkiye'yi bir göç ülkesi olarak nitelemesi mümkün. Bunun

bir sayısal ya da oransal karşılığı yok ama belli bir düzeyde göç ve göçmen varlığını bekliyoruz. Belli düzey 3 milyon mu, 5 milyon mu? Özellikle 2011'den bu yana gelen 2 milyon ve üzeri Suriye ve Iraklı diyelim çünkü Iraklılar da var gelenlerin içinde. Bunlar resmi rakamlar. Resmi olmayan rakamların bunun üzerinde olduğunu sadece ben değil, herkes söylüyor. Biz zaten kabaca şunu tahmin ediyoruz; normal düzenli göçler içerisinde bile, %20 dolayında bir kayıt dışı göçmen nüfus olabilir. Yani, sırf bunu bile düşünseniz, o 2 milyon 2,5 milyona gidiyor otomatik olarak ama daha da önemlisi, komşu iki ülkenizde savaş var; Irak ve Suriye'de. Ve sizin bunlarla kabaca 1000 km.'lik bir sınırınız var. Bu sınırı ne kadar kontrol ederseniz edin, milyonlarca insan evini barkını terk edip kaçıyor, herkesin kaydını tutmanız mümkün değil. Daha da önemlisi Türkiye'de zaten %3 dolayında Arapça konuşan bir nüfus vardı. Bu Cumhuriyet tarihi boyunca vardı, yeni bir şey de değil. Bu nüfusun özellikle güney sınırında olduğunu da biliyoruz. İşte Mersin, Adana'dan Mardin'e kadar giden hatta ciddi bir Arap nüfus söz konusuydu. Dolayısıyla bu Suriye'deki çatışmayla birlikte, öncelikle Türkiye'den, sınırın öteki yanından akrabaları, dostları olanlar göç ettiler ve imkanları olanlar tabii ki. Bu göç meselesinde önemli bir şey de bu; göç etme imkanınızın olması lazım. Bu imkan bilgi olur; göç etme bilgisi, bu imkan beşeri sermaye olur; tanıdıklar, dostlar, akrabalar, bildikler ve de maddi; yani finansal sermaye. Bu üçü varsa göç edebiliyorsunuz, yoksa göç edemiyorsunuz. Bu üçü açısından en zengin olanlar, bu tarz büyük çatışmalarda en önce göç edenlerdir. Yani Türkiye'de, Birinci Dünya Savaşı sonrasında, Mübadele antlaşmasından önce, çok ciddi sayıda bir göç yaşadı; özellikle Trakya'dan ve Rumeli'den göçmenler geldi. Bunlar imkanları daha iyi olanlardı. Daha yoksul olanlar, antlaşmaya ve Hilali Ahmer'in düzenli taşımaları başlayana kadar beklediler. Antlaşmadan sonra da vapurlarla, daha yoksul bir şekilde göç ettiler. Ama Suriye'de de durum, bundan farklı değil. Şimdi bu, dolayısıyla 2 milyonluk sayı bir eksik sayıdır diye tahmin ediyorum. Bunun daha üzerinde bir sayının, nüfusun var olduğunu bekliyorum. En azından dediğim gibi bu önceden gelmiş olanların, Türkiye'de görece daha rahat koşullarda yerleşmiş ve nüfus içinde kaybolmuş olduğunu düşünüyorum. Ama tekrardan vurgulamak gerekirse evet Türkiye artık bir göç ülkesidir.

Selma Bardakçı: Peki Türkiye'nin uyguladığı "açık kapı politikasını" doğru buluyor musunuz?

İbrahim Sirkeci: Evet, doğru buluyorum çünkü kapalı kapı politikası, hep kaybeden bir politikadır. Dünyanın her yerinde biz kapıları kontrol etmeye, kapatmaya çalıştıkça kaçak göçmen yaratıyoruz. Burada mesele şu; kapıları kapattığınız zaman, insanları suça itiyorsunuz, kaçakçılığa itiyorsunuz, insan kaçakçılığına itiyorsunuz ve insanların hayatlarını riske ediyorsunuz. Örneğin bugün vizesini, pasaportunu alıp gelip girebilecek insan, siz kapıları kapattığınız zaman, kaçakçılara 3000 avro, 5000 avro gibi paralar verip, ondan sonra Akdeniz'de derme çatma botlarda, gemilerde ölüyor. Bunun çok ciddi insani maliyeti var. Onun da ötesinde, sınırları kontrol etmenin maliyeti, dünyanın dört

bir yanındaki yoksul insanlara yardım etmenin maliyetinden daha yüksek. Mesela, İngiltere'de bir insanın sınır dışı edilmesi, yaklaşık 3 ila 25.000 Sterline mal oluyor. Bu meblağ büyük ihtimal Etiyopya'daki bir köye bir yıl falan gıda sağlar. Burada yine *ulus ötesi barış projesine* vurgu yapmakta fayda var. Çünkü başka türlü bu işi çözemezsiniz. Bu çatışmaları yerinde çözmek zorundasınız. Aksi takdirde göç ve kaçak göç her zaman kapınızda olacaktır.

Selma Bardakçı: O zaman siyasi çözümün çok önemli olduğunu söylüyorsunuz.

İbrahim Sirkeci: Çözüm hem siyasi, hem ekonomik, hem de kültürel. Çünkü dünyanın dört bir yanında farklı farklı çatışmalar var; kimisi ekonomik, kimisi daha kültürel ama küresel bir dizi çatışmadan bahsediyoruz. Önemli olan bu ulusötesi barış ve bunun da muazzam bir işbirliğiyle yapılması lazım. Birleşmiş Milletler olabilir, Mülteciler Yüksek Komiserliği olabilir, Dünya Göç Örgütü olabilir ya da yeni bir örgüt olabilir ama bu işi böyle bir ulus ötesi işbirliğiyle çözmeye çalışmaktan başka bir yol yok.

Bu süreçte dikkat edilmesi gereken bazı hassasiyetler var. Hassasiyetler şu; göçmen aldığımızı kabul ederseniz, sadece Suriyeliler yok Türkiye'de. Zaten bizim tahminimize göre 1,5 milyon kadar bir yabancı nüfus vardı. Bizim tam sayım olan en son sayımımızda dahi, 2000 yılında 1,2 milyon göçmen vardı Türkiye'de. Bunun büyük bir kesimi Türk kökenlilerin 2. kuşak, 3. kuşak çocukları Avrupa'dan dönmüş olan, Türkiye'ye gelmiş olan kuşaklar. Bunu da biliyoruz. Dolayısıyla göçmen nüfus en azından 1-1,5 milyonun üzerindedir diye tahmin ediyorum. Bunun da yanında, bizim sınır istatistiklerimiz ya da güvenlik istatistiklerimizden de gördüğümüz bir şey daha var. Türkiye geçtiğimiz 15-20 yıl zarfında, 1 milyonun üzerinde kaçak göçmen yakalanmış sınırlarında ve sınırları içerisinde. Bu her zaman temkinli olarak okunması gereken bir rakamdır. Çünkü bu sadece yakaladığımız sayılar. Yakalamadığımızı bilmiyorsunuz, dolayısıyla sayı daha da yüksektir. Bütün bunları üst üste eklediğinizde, sizin 2 milyon Suriyelinizin yanına 1,5 milyon Türk kökenli göçmen, 1 milyon kadar kaçak göçmen ve fazlası eklendiğinde zaten 4,5-5 milyonluk bir sayıya ulaşıyorsunuz. Zaten, ekonomik olarak ve nüfus olarak Türkiye büyüklüğünde bir ülkede de biz, kabaca 4-5 milyon civarında bir göçmen olmasını bekleriz.

Bundan sonra yapılması gereken şey ise şudur; göçmen olduğunu bildiğiniz durumla, olmadığını düşündüğünüz arasındaki fark da budur: Politika öncelikleriniz değişir. Birinci politika önceliğiniz uyum meselesi olmak zorundadır. Bu meseleyi geçtiğimiz aylarda yayınlanan Göç ve Uyum kitabımızda etraflıca tartıştık. Uyumu tek yönlü bir şey olarak düşünmemek lazım. Dünyanın her yerinde uyum, iki yönlü bir trafik getirir; yani iki taraflı olur. Göçmenler de, göç edilen ülkedeki insanlar da birbirine uyarlar biraz. Burada "göçmenler gelecek, bizim dilimizi öğrenecek ve Türk olacaklar, hepsi bizim gibi olacak" diye bir beklentiye girmenin bir anlamı yok. Bu çok karlı ve mantıklı bir şey de değil zaten.

Selma Bardakçı: Bu asimilasyon gibi sanki biraz değil mi?

İbrahim Sirkeci: Yani asimilasyon diyebilirsiniz ama asimilasyon politikaları da yıllarca eleştirilmiş bir şey zaten, ama asıl önemlisi şu; bu göçmen grupların her birini bir zenginlik olarak görmekte fayda var. Ülkenizde eskiden olmayan diyelim ki Arapça konuşan 2 milyon insan var.

Selma Bardakçı: Evet, artıları neler olabilir?

İbrahim Sirkeci: Arapça konuşmak bir artı değerdir. Bir başka dili konuşan insan kaynağınız var demektir. Arap ülkelerine ticaret yapıyorsunuz, Türkiye ticaret yapıyor. Bu sektörde çalışacak, size katkı sunabilecek 2 milyon Arapça konuşan insan var şu an. Bu pozitif bir durumdur. İnsanların genel olarak iyi olduğunu var sayarız ve öyledir. İnsanlar genel olarak çalışırlar, üretirler. Bunu siz yasalarınızla kaçak olana doğru itebilirsiniz ya da ana akım olana doğru çekebilirsiniz. Önemli olan, kaçak olandan uzaklaştırmaktır diye düşünüyorum. Dolayısıyla Suriyeliler de, başkaları da Türkiye'ye ekonomik olarak, kültürel olarak Bir şeyler katarlar. İngiltere'de benim en sevdiğim örneklerden bir tanesi şudur, uyumla ilgili olarak; İngilizler, buraya gelen Türklerin İngiliz olmasını mı bekliyor, ya da başkalarının? Bekleyen muhakkak vardır. İngilizce öğreniyorsun çünkü dünyanın her yerinde azımlık olan çoğunluğun dilini şu veya bu şekilde öğreniyor. Suriyelilerin de zaten bir kısmı Türkçe konuşur. Kalanlar da Türkçe öğrenecektir mutlaka, hatta Kürtçe de öğrenecektir. Dolayısıyla orada bir değişim olacak, onda bir sorun yok ama Türkler de biraz Arapça öğrenecekler bu süreçte. "Teşekkür ederim" yerine "Şükran" demek de kimseyi o kadar bozmaz yani. Biz şakayla karışık bunları zaten yapıyorduk Türkiye'de. Şimdi ciddi Arapça öğrenilecek. İngiltere için vereceğim örnek de şu; 15-20 yıl önce Londra dışında, Türk kebabçısı, döner kebabçısı bulmanız çok zordu. Mumla arasanız zor bulurdunuz. Şimdi bütün kasabalarda, bütün şehirlerde nerdeyse bütün köylerde, "take away shop" dediğimiz bu hızlı gıda dükkanlarının çoğunluğu döner kebabçısıdır ve sıradan İngilizlere gidip sorun, anket yapın. "Akşam pub'a gittiğinde, gece kulübüne gittiğinde, sabaha karşı 3'te çıktığında ne yiyorsun?" diye sorduğunuzda, hiç değilse, çoğunluğu "döner kebab" diyecektir. Uyum dediğiniz şey, böyle bir şeydir. "İngiltere'nin bir numaralı ulusal yemeği nedir?" diye sorduğunuzda, üç aşağı beş yukarı herkesten şunu duyarsınız; "chicken tikka masala?". Bu bir Hint yemeğidir, bir tür soslu tavuk yemeğidir.

Buradaki 1 buçuk milyon Hintlinin varlığı, 100 yıl içerisinde İngiltere'deki en çok tüketilen milli yemeğin, bir Hintli yemeği olması sonucunu getirmiştir. Almanya'dan da benzeri hikayeleri biliyoruz. Hep söylenir, aslı var mıdır yok mudur bilmiyorum ama işte döner kebabın Mc Donald's'dan daha çok sattığı söylenegedir. Almanya'da da nereye giderseniz gidin, döner kebabçı görürsünüz. Dolayısıyla, Politika olarak bu uyum meselesine yönelmemiz lazım. Uyum meselesiyle gelen bir önemli siyasi mesele de nefret suçlarıdır. Bunların affedilmemesi uzun vadede ülkenin huzurunu garantiler.

Selma Bardakçı: Bu mesele de son zamanlarda toplum ile Suriyeliler arasında

yaşanan bazı gerilimler dahilinde gündeme gelmeye başladı.

İbrahim Sirkeci: Evet, dünyanın her yerinde gördüğümüz bir şey var. Bildiğimiz şeyi göz ardı etmek, Türkiye'ye fayda sağlamaz. Türkiye'nin elinde böyle bir avantaj var şu an. Yasalarını, uygulamalarını ona göre düzenleyip, göçmenlere karşı nefret suçu işlenmesinin önüne geçebilir. Gönül ister ki herkese karşı nefret suçunun önüne geçsinler ama dünyanın her yerinde, işler biraz sarpa sardığı zaman, bu göçmen azınlıklar hep hedef tahtası haline geliyor, günah keçisi haline geliyor ve suçlanıyorlar. Haksız yere suçlanıyorlar. İngiltere'deki ya da Almanya'daki ya da Yunanistan'daki krizin nedeni Türkler ve Müslümanlar değil. Ama medyanın ve siyasetin dolduruşuyla insanların önemli bir kısmı, bunun böyle olduğuna inanıyor. Türkiye'de de şu an biliyoruz, haberlerden, gazetelerden görüyoruz, tek tük vakalar yansıyor basına da. Suriyelilere karşı benzer bir sevimsiz tablo söz konusu. Bunun önüne geçilmesi lazım.

Selma Bardakçı: Özellikle bu ucuz işçi gücü gibi meselenin ekonomik boyutu sebebiyle de bir gerilimden bahsedebilir miyiz?

İbrahim Sirkeci: Tabi, ekonomik meseleler genelde insanların hayatının her alanını etkilediği için, zurnanın zırt dediği yer genelde ekonomi oluyor. Bu durum iş piyasasında, iş gücü piyasasında bir sıkıntı yaratıyorsa, düşmanlık oradan başlar. Türkiye bununla ilgili ne yapabilir? Türkiye'nin bir dezavantajı şu; hala çok yoğun bir kayıt dışı ekonomi söz konusu. Dolayısıyla enformel ekonomide çalışan insan sayısı çok fazla, bu çatışmaların da en çok görüleceği yer orası. Türkiye göçmenlere karşı bu tarz suçların yaşanmamasını istiyorsa, enformel sektöre ilişkin bir şey yapması lazım. Çok ciddi bir şey yapması lazım çünkü kendi işçinizi, Türk olan işçiyi korumanın yolu da buradan geçer. Yani milliyetine kökenine bakmaksızın bütün işçileri korumaktan geçer.

Selma Bardakçı: Kurumsal yapılanmaya baktığımızda bu göçmen meselesinin daha sağlıklı bir şekilde ele alınması için sizce göçmenlerden sorumlu bir bakanlığa ihtiyaç var mıdır? Çünkü siz Avrupa örneklerini de çok iyi biliyorsunuz bu anlamda bizde böyle bir ihtiyaç söz konusu mudur? Entegrasyon politikasıyla ilgili Türkiye'nin çalışmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

İbrahim Sirkeci: Türkiye'de biliyorsunuz, birkaç yıldır "Göç İdaresi Genel Müdürlüğü" diye İçişleri Bakanlığı'na bağlı bir kurum oluşturuldu. 2005'te İstanbul'da Zeytinburnu Belediyesi öncülüğünde bir göç sempozyumu olmuştu. Orada da aynı şeyi söylemişim; Türkiye'nin bağımsız bir bakanlığa ihtiyacı var, göç meselesiyle ilgili. Politika önceliklerinin merkezi bir yerden, bağımsız bir şekilde belirlenmesi çok önemlidir. Gelişmiş dünyanın bir sürü ülkesinde, bu tarz bakanlıklar mevcut; işte Danimarka'da, İskandinav ülkelerinin hepsinde, Almanya'da... İngiltere'de İçişleri Bakanlığı'nın içinde yer alıyor. Bunun tek bir formülü yok ama bağımsız bakanlığın avantajı, bu şekilde meseleyi sadece bir güvenlik meselesi olmaktan çıkarıyor olmanız.

Çünkü bu insanlar bir güvenlik meselesi değil. Göçmenlerin bir kısmı resmen

sizin vatandaşınız, bir kısmı gelecekteki potansiyel vatandaşlarınız, bir kısmı da başka ülkelerin vatandaşları. Göçmen nüfus, güvenlik söyleminin dışında tutulması gereken bir nüfustur. Sonuçta terörizm vs. gibi sorunlarınız olabilir ama şimdi Türkiye'de 3,5 milyon göçmen varsa, bunun 3'ü 5'i teröristtir diye tüm nüfusu hedef alamazsınız. İngiltere için de böyle, Amerika için de böyle. Amerika'da 40 milyon terörist olduğunu kimse iddia edemez. Dolayısıyla 40 milyonun içinde 40 kişiyle uğraşmak için, güvenlik odaklı bir yapılanma kurmanın kimseye bir faydası yok. Sorunu böyle çözemezsiniz.

Türkiye'de Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Atilla Toros öncülüğünde kuruldu, öyle de devam ediyor. Atilla Toros önerilere ve dışardan katkılara açık bir süreç yönetti ve bu süre zarfında, hem akademisyenlere, hem STK lara, hem de yurtdışından başka kurumlarla açık görüşmeler yaptı ve fikir alışverişlerinde bulunuldu. Türkiye'de bir kurumsallaşma, kanun oluşturma süreci ciddi sayıda göçmen yok iken, yani biz Türkiye'de sadece 250.000 kadar göçmen var diye düşünürken gelişmiş ve yürümüş bir süreç. Dolayısıyla şimdi 2 milyon, 3 milyon göçmen varken ne yapılır, ne düşünülür, nereye gidilir, ondan emin değilim. O zamanki şeffaflık bugün olmayabilir.

Türkiye'de göçle ilgilenen bir kurum oluşturulma süreci de 2011'de ya da 2005'te başlamış bir süreç değil. Bunu da unutmamak lazım. Türkiye en nihayetinde bir göç ülkesidir. Osmanlı dağılırken, Osmanlı topraklarından buraya milyonlarca insan göç etti ve İmar ve İskan Bakanlığı dediğimiz bakanlık, bu görevle kurulmuş bir bakanlıktı. 368 Sayılı Mübadele İmar ve İskan Kanunu ve Mübadele İmar ve İskan Bakanlığı vardır, 26 Ekim 1924 tarihli. Bu Türkiye'nin ilk göç kanunu ve göç bakanlığıdır. Dolayısıyla işin tarihi çok daha eskiye gider ama bugünkü haliyle kurumsallaşma, son 5 yılın ürünü diyebiliriz. Ancak bunun bakanlık düzeyinde değerlendirilmesinin vakti yeniden gelmiştir. Çünkü büyük bir nüfus hareketidir ve herkesi etkileyecektir. Daha da önemlisi bugün görülen göçler sadece başlangıç.

Selma Bardakçı: Avrupa Birliği ve yasaları ile bir uyum sürecindeyiz. Şimdi pek çok da göçmen buraya geliyor ve kaçakçılık özellikle İtalya'ya, Yunanistan'a Türkiye üzerinden geçişler oluyor. Bu Avrupa'nın sınır güvenliği ve Türkiye ile ilişkiler konusunda bir soruna neden olur mu? Avrupa'da da göçmen karşıtı hareketlerin yükseldiğini görüyoruz. Bu anlamda Türkiye ile ilgili Avrupa Birliği tarafından bir hassasiyet bir endişe durumu önümüzdeki yıllarda oluşur mu?

İbrahim Sirkeci: Aslında Avrupa Birliği o sorunu bu "geri kabul" antlaşmasıyla zaten aştı. Türkiye'ye kaçak giren insanların bir kısmı, Türkiye'den de kaçak çıkıp Avrupa Birliği'ne geliyordu. Eskiden bu sayı daha çoktu diye düşünüyorum, şimdi bu sayı azaldı. İstatistikler de o yönde bir eğilim gösteriyor. Ama şimdi Suriye meselesinden sonra bunun epey artmış olduğunu tahmin ediyorum açıkçası. Türkiye bu anlamda Avrupa Birliği'nin göç ve özellikle kaçak göç anlamında en önemli meselelerinden biri olmaya da devam edecek. Çünkü Türkiye Avrupa Birliği üyesi olsa da olmasa da, Avrupa

Birliği'nin dış sınırlarından birisini oluşturuyor ve maalesef bu dış sınır dünyanın belki de en problemlili coğrafyasına açılan bir sınır. Irak'ta savaş var, Suriye'de savaş var, İran kapalı kutu. Afganistan hemen burnunun dibinde ve Afrika'nın kara üzerinden geçiş yolu, yine Türkiye'den geçiyor. Dolayısıyla Avrupa'nın bu kaygıları devam edecek ama şunu unutmamak lazım; Avrupa Birliği, kendisi de çok göç ve kaçak göçmen alan bir yer. AB'de kabaca 40 milyon göçmen var. Avrupa Birliği dışında doğmuş, Avrupa Birliği ülkelerine gelmiş, yerleşmiş bir nüfus var ve elimizdeki son 8-10 yılın verilerine baktığımızda, 3 milyonun üzerinde, Avrupa Birliği içerisinde, sınırlarda ve sınır içerisinde izinsiz göçmen ya da kaçak göçmen var. Durum orda da parlak değil yani. Tek sınır Türkiye'de değil; Ukrayna'dan, Beyaz Rusya'dan, Rusya'dan gelen var.

Selma Bardakçı: Avrupa'nın göç yönetimi konusunda da sıkıntılar var o zaman?

İbrahim Sirkeci: Tabi, göç yönetimi diyoruz artık daha çok, göç kontrolünden ziyade. Göç yönetiminin bir meselesi, kaçak göç meselesi. O da ister istemez bir güvenlik meselesi olarak formüle ediliyor ama başta dediğim gibi, bunların hepsi ulus ötesi bir barış projesiyle çözülebilir. Demografik eğilimler bu sorunun artarak devam edeceğini gösteriyor. Geçtiğimiz günlerde dünya nüfus raporu yayınlandı. 7.3 milyar olan Dünya nüfusunun 2050'de 9.7, 2100'de 11.2 milyara kadar çıkabileceği tahmin ediliyor. Diğer kıtalar görece sabit kalırken Afrika nüfusu 4 katına çıkacak. Nijerya nüfusunun 2050 itibarıyla 300 milyonu aşarak Amerika Birleşik Devletleri'ni geçeceğini tahmin ediyoruz. Afrika'da muazzam bir nüfus patlaması yaşanıyor. Afrika ülkelerinin çoğunda, doğurganlık oranı çok yüksek ve görece, savaşlar geçmişe göre daha azalmış durumda ve nüfus hızla artıyor. Yani ekonomik olarak da bu ülkelerin zayıf olduğunu biliyoruz, siyasi olarak da zayıf devletler tarafından yönetildiklerini biliyoruz. Dolayısıyla Avrupa Birliği'nin de Türkiye'nin de acil bir şekilde, Afrikalı göçü konusunda hazırlık yapması lazım. Ya bu göçmenlere ağırlayacak bir sistem kurmaları lazım ya da Afrika'da hem ekonomik, hem siyasi barış projeleri geliştirmek, hem de demografik planlama projelerine kalkışmak zorundalar çünkü bundan 10-15 yıl önce nüfusun 10 milyar olma riskini konuşuyorduk. Bugün 11-12 milyar bandına çıkmış durumdayız. Bu da daha ciddi bir göç sorununun kapıda olduğunu gösteriyor.

Selma Bardakçı: Çok teşekkür ederiz. Son olarak sizlerin eklemek ve vurgulamak istediği noktalar varsa almak isteriz.

İbrahim Sirkeci: Suriye'de savaş sürdüğü sürece, dışarıya doğru hızlı bir nüfus akışı devam edecek, bu kesin. Savaş bittiğinde dahi devam edecek, benim iddiam bu. Başka ülkelerde, başka örneklerde de gördüğümüz bir şey. O yüzden bu Suriye meselesi göç açısından açılmış ve çok uzun süre kapanmayacak bir mesele. Politika öncelikleri açısından uyum ve nefret suçları, Türkiye'nin acilen el atması gereken konular. Çünkü 3 milyon ve üzeri böyle bir nüfus ve yakın gelecekte Afrika'dan gelecek olan, daha kalabalık göçmen nüfus akımları

**Sirkeci, İ. ve Bardakçı, S. (2016). Suriye'den Gelenler Misafir Değil
Bir Göç Kültürünün Öncüleri. *Humanitas*, 4(7), 531-544.**

karşısında Türkiye'de çok ciddi sosyal problemlere yol açabilir. Yani felaket tellallığı yapmak için söylemiyorum ama çok geç olmadan bazı şeyleri düşünmek ve hazırlanmak zorundasınız.